

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Кафедра музично-інструментальної підготовки

ЛЕВИЦЬКА І.М.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю
014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)»

Одеса – 2024

Затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 16 від 30.05.2024 р.)

Укладач:

Левицька І. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензенти:

Олійник Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Реброва О. Є., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни: «Основний музичний інструмент» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) : методичні рекомендації. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 29 с.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент» містять зміст і завдання самостійної роботи, теми індивідуальних навчально-творчих завдань та алгоритм їх виконання, питання для самоконтролю, форми та методи розвитку виконавської самостійності здобувачів вищої освіти. Рекомендовано для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 4 року навчання за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)» з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час навчання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Пояснювальна записка	5
2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти	9
2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання.....	10
2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів...	11
3. Індивідуальне навчально-творче завдання	21
3.1. Алгоритм створення вербальної анотації.....	22
4. Питання для самоконтролю.....	22
5. Форми роботи з розвитку виконавської самостійності здобувачів вищої освіти.....	23
Рекомендовані джерела інформації.....	27

ВСТУП

Проблема організації самостійної роботи студентів займає вагоме місце у сучасній системі вищої освіти. Це зумовлено загальновідомою та науково обґрунтованою закономірністю, що визначає взаємозалежність якості самостійної роботи студентів із результативністю їхнього навчання. Зазначимо, що система самостійних занять умовно поділяється на два взаємообумовлених і тісно пов'язаних між собою блоки. Перший з них включає організацію занять, визначення загальної кількості необхідного робочого часу, розподіл матеріалу, що вивчається, його послідовність та облік. Другий – методику проведення самостійної роботи, тобто конкретні способи вивчення, відпрацьовування тих чи інших прийомів і подолання технічних труднощів, що виникають у процесі опрацювання музичного матеріалу. Злагоженість цих двох складових позитивно впливає на розвиток самостійних якостей особистості.

У процесі виконання самостійної роботи здобувач засвоює та закріплює практичний матеріал з дисципліни шляхом виконання домашніх індивідуальних завдань. Під час перевірки виконаних самостійно завдань викладач разом зі здобувачем аналізує припущені помилки, робить відповідні узагальнення та рекомендації щодо їх виправлення. Доцільно організована самостійна робота формує у здобувачів свідоме ставлення до отримання знань та умінь, формує навички самоорганізації та самодисципліни, сприяє розвитку творчих здібностей і професійного мислення.

Методичні рекомендації укладені на допомогу здобувачам вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)» з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час навчання.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент»: формування професійних компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних успішно розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у мистецько-освітній сфері через набуття та застосування практичних навичок і умінь гри на музичному інструменті, створення художньо-педагогічних і вербально-виконавських інтерпретацій музичних творів у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН 4. Здатність демонструвати музично-теоретичні знання та навички їх застосування в художньо-педагогічній і виконавській практиці.

ПРН 5. Здатність аналізувати жанрово-стилістичні особливості музичних творів різних епох.

Очікувані результати навчання дисципліни:

знати:

- педагогічну та музикознавчу інформацію, потрібну для створення власних художньо-педагогічних і виконавських інтерпретацій творів різних стилів;

- алгоритм опрацювання музичного матеріалу, обробки літератури з мистецтвознавства і створення художньо-педагогічних інтерпретаційних концепцій;

- прийоми опанування звуковидобуванням і технікою гри в процесі музично-інструментальної підготовки;

вміти:

- опрацьовувати інформацію у галузі педагогіки та музикознавства і застосовувати знання в музично-аналітичному процесі опанування нотного матеріалу;

- аналізувати, порівнювати, синтезувати інформацію в процесі створення художньо-педагогічних інтерпретаційних концепцій музичних творів;

- демонструвати прийоми звуковидобування і навички гри в процесі музично-інструментальної підготовки та навчання на додатковому музичному інструменті.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 5. Здатність встановлювати емоційний контакт, налагоджувати зворотний зв'язок з аудиторією в процесі художньо-педагогічної інтерпретації мистецького твору

СК 6. Здатність використовувати теоретичні і практичні знання щодо аранжування та імпровізації музичних творів, створення обробки, перекладу музичного матеріалу.

СК 9. Здатність до розроблення навчально-методичних матеріалів щодо активізації мотиваційної, емоційної та когнітивної сфер особистості учнів.

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для

досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;

– сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Критерії оцінювання

Вид роботи		Бали	Критерії
Індивідуальні (практичні) завдання	7 семестр	8 семестр	Здобувач не орієнтується у нотному матеріалі; не володіє педагогічною та музикознавчою інформацією; має поверхові теоретично-фахові знання; не володіє виконавськими навичками гри на додатковому інструменті, не має визначених навичок володіння виконавською технікою в процесі музично-виконавської підготовки; не складає анотації до музичних творів.
	0 балів	0 балів	
	1-4 бал	1-3 бали	
	5-9 бали	4-5 бали	
	10-12 балів	9 балів	Здобувач виконує програму емоційно-образно і в повному обсязі; демонструє виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах; володіє педагогічною та музикознавчою інформацією та теоретично-фаховими знаннями; відповідно алгоритму створює анотації до музичних творів.
Самостійна			Здобувач не орієнтується у нотному матеріалі;

робота	0 балів	0 балів	виявляє окремі музично-фахові знання та елементарні прийоми гри на основному і додатковому музичному інструментах; може теоретично орієнтуватися у музичній мові твору, не аналізує і не складає анотації до музичних творів самостійно; потребує регулярної допомоги викладача.
	1-3 бали	1-3 бали	Здобувач демонструє фрагментарні знання тексту музичних творів; не застосовує педагогічну та музикознавчу інформацію та теоретично-фахові знання під час виконання самостійної роботи; частково виконавські навички застосовуються в процесі опрацювання музичного твору; виконанні завдання містять багато помилок; потребує систематичної допомоги викладача.
	4-6 бали	4-6 бали	Здобувач частково здатний самостійно опрацьовувати музичні твори, застосовувати теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складати анотації до музичних творів; потребує допомоги викладача.
	7-9 балів	7-8 балів	Здобувач здатний самостійно опрацьовувати музичні твори, застосовувати теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складати анотації до музичних творів, але припускається помилок; частково потребує допомоги викладача.
	10-11 балів	9 балів	Здобувач самостійно опрацьовує музичні твори, застосовує теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складає анотації до музичних творів.
Індивідуальне навчально-творче завдання (ІНТЗ)		0 балів	Здобувач має поверхові уявлення про предмет вивчення, художньо-педагогічні та музично-тематичні колекції повністю не складає; музично-педагогічна і музикознавча інформація застосовуються обмежено; може вибірково характеризувати музичний матеріал; не володіє художньою мовою; фрагментарно володіє музичним твором.
		1-4 бали	Здобувач частково розробляє алгоритм художньо-педагогічних і музично-тематичних анотацій, володіє інформацією мистецтвознавства та нотним матеріалом не в повному обсязі; думку висловлює

		не завжди послідовно; ілюструє музичні твори, але припускається помилок.
	5-9 балів	Здобувач розробляє алгоритм художньо-педагогічних і музично-тематичних анотацій, володіє інформацією мистецтвознавства та нотним матеріалом; думку висловлює не завжди послідовно; ілюструє музичні твори, але не емоційно-образно.
	10 балів	Здобувач самостійно: розробляє художньо-педагогічні музично-тематичні анотації, опрацьовує інформацію мистецтвознавства та нотний матеріал; вміє послідовно висловлювати та обґрунтовувати думку художньою мовою; ілюстрація музичних творів відповідає їх образно-емоційному змісту.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік, 7 семестр)

Для навчальної дисципліни «Спеціальний музичний інструмент» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку, студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи. Для заліку мінімальна кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів-60.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (8 семестр, екзамен)

Для навчальної дисципліни «Музично-інструментальна підготовка» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40.

2. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проблема організації самостійної роботи майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фортепіанної підготовки пов'язана з формуванням умінь якісно, продуктивно, творчо, старанно, ініціативно займатися за інструментом. Тому кожне заняття з викладачем потрібно побудувати як зразок подальшої самостійної роботи студентів над

фортепіанними творами. Студент має усвідомити основні форми і методи вдосконалення виконавської майстерності.

2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		Денна	Заочна	
5 семестр				
1	Виконання інструментального твору з визначенням жанрово-стильового контексту і художнім коментарем	6	11	Презентація, Індивідуальна співбесіда екзамен
2	Опрацювання і виконання твору сучасного українського композитора	8	15	
3	Опанування сучасного шкільного репертуару	8	15	
4	Підготовка та цілісне виконання музичних творів	5	10	
Всього за 1 семестр:		27	51	
6 семестр				
5	Опанування музичних творів з застосуванням прийомів самоаналізу і самооцінювання в процесі	6	11	Презентація, Індивідуальна співбесіда академзвіт
6	Методи самовдосконалення інструментальної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва	8	15	
7	Методи удосконалення виконавсько-психологічної стабільності	6	11	
8	Репетиційна робота з підготовки репертуару до виконання на академічному концерті	7	14	
Всього за 2 семестр:		27	51	
ВСЬОГО ГОДИН:		54	102	

2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи

ВІІ семестр

Змістовий модуль 1. Мистецько-педагогічний та просвітницький контекст музичних творів у діяльності вчителя музичного мистецтва.

Тема 1. Виконання музичного твору з визначенням жанрово-стильового контексту і художнім коментарем.

Поетапне опрацювання музично-інструментального твору з застосуванням виконавсько-стильового й жанрового аналізу, музикознавчої інформації в створенні інтерпретації твору та його художнього вербального коментаря. Вдосконалення виконавського досвіду в процесі самостійного осягнення музичного твору. Аналіз художньо-образного строю, побудови форми, стильових особливостей твору; визначення адекватних виконавських прийомів переконливого втілення образного змісту і драматургії. Адекватність самооцінки інтерпретації згідно виконавським критеріям.

Завдання для самостійної роботи:

1. Цілісно опрацювати музичний твір:
 - прослухати музичний твір;
 - емоційно відчувати характер і музичний зміст твору;
 - грамотно розібрати нотний текст;
 - відпрацювати складні фрагменти;
 - відпрацювати артикуляційно-інтонаційно музичну тканину, вибудувати фразування та динамічний план, застосувати педалізацію;
 - цілісно охопити твір у відповідному темпі.
2. Скласти вербальний коментар до музичного твору на основі певного алгоритму, а саме:
 - до якого стильового напрямку належить музичний твір;
 - стильові особливості композиторського письма;
 - жанрова основа твору;
 - музичний образ та характер музики;
 - структурний аналіз твору;

- аналіз фактури та її елементів;
- встановлення взаємозв'язку між засобами виразності і музичним образом;
- цілісне враження від музичного твору (порівняння з іншими творами, з іншими видами мистецтв).

Рекомендована література:

1. Дапін, Ч. (2018). Жанрові витoki музичної образності фортепіанних поліфонічних циклів ХХ століття. *Музичне мистецтво і культура*, (26), 172-185.
2. Прищеп, О. П. (2016). *Основний музичний інструмент (фортепіано): методичні рекомендації*. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.
3. Свірідовська, Л. М. (2016). Музично-теоретичний підхід до вивчення національної стилістики класиків української фортепіанної музики майбутніми вчителями музичного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*, 4 (86), 144–148.
4. Степурко, В. І. (2020). *Аналіз музичних творів: навчальний посібник*. Київ: НАКККіМ.

Тема 2. Опрацювання і виконання твору сучасного українського композитора.

Самостійний аналіз музичних творів сучасних композиторів та їх трактування на засадах пошуку, опрацювання й презентації педагогічної та музикознавчої інформації для створення власних художньо-педагогічних і виконавських інтерпретацій. Аналіз інтонаційно-артикуляційних прийомів виконання, виокремлення складних фрагментів та їх опрацювання. Освоєння елементів поліритмії, поліметрії. Оволодіння нестандартним записом нотних позначень у інструментальному творі та виконавськими прийомами сучасної української музики. Прояв артистизму, музично-виконавської культури,

творчої самостійності у процесі виконання твору сучасного українського композитора.

Завдання для самостійної роботи:

1. Визначити жанрові особливості твору, роль засобів виразності у створенні художнього образу музичного твору:

- визначити особливості жанру твору;
- уточнити артикуляцію, нюансування, педалізацію у творі;
- вміти уявляти художній образ в проєкції на інструменті

2. Опрацювати музичний текст відповідно запланованій інтерпретаційній концепції:

- опрацювати пісенні та танцювальні елементи у творі;
- визначити інтонаційну виразність, фразування, агогіку відповідно образному змісту музичного твору;
- застосувати методичні прийоми у роботі над музичним твором.

Рекомендована література:

1. Гаврілова, Л. (2016). Інтерпретація музичного твору: теоретичні аспекти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 3, 97-106.

2. Гринчук, І., Грищенко, Т. (2017). Фортепіанні твори сучасних українських композиторів: виконавсько-педагогічний аспект. *Молодь і ринок* №6 (149), 36-40

3. Михалюк, А. М. (2016). *Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва*: навчально-методичний посібник. Київ: Ліра-К.

4. Шульгіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка*: підручник. Київ: НАКККіМ.

Тема 3. Опанування сучасного шкільного репертуару.

Усвідомлення предметного змісту інструментальної освітньо-виконавської діяльності. Формування прогностичного мислення й здатності забезпечувати послідовне опрацювання навчального матеріалу з урахуванням вимог державного стандарту освіти, типових освітніх програм, попередніх результатів навчання учнів, їхніх освітніх потреб. Здатність до формування в учнів уявлення про особистісно-духовну цінність музичного мистецтва і специфіку музично-виконавської діяльності на основі сучасних наукових досягнень. Вміння демонструвати музичні твори на інструменті, виконувати цілісно і фрагментарно та впливати на естетичний смак школярів. Добір інструментального репертуару, призначеного для сприйняття школярами; визначення інструментально-технічних і художньо-виразних завдань, методів їх вирішення. Розроблення анотації інтерпретаційно-методичного спрямування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Самостійно опрацювати твори шкільного репертуару. У роботі вміти виразно виконувати окремо мелодію і супровід, а також разом. Визначити взаємозв'язок між нотним матеріалом і засобами музичної виразності. Вміти емоційно-виразно відтворювати художній образ твору під час виконання.

2. У вивченому творі тренуватися моделювати фактуру, а саме:

- спрощувати супровід;
- добирати супровід;
- використовувати елементи імпровізації.

3. Підібрати по слуху мелодію і дібрати до неї акомпанемент

4. Зіграти українську пісню з різними видами акомпанементу, транспонувати.

5. Ознайомитися зі зірками українських пісень у перекладі для фортепіано.

6. Виконувати декілька видів акомпанементу під час власного виконання пісні шкільного репертуару.

Рекомендована література:

1. Буркало, С. М. (2016). *Основи акомпанементу*: навч.-метод. посібник, Мукачєво: МДУ.
2. Попова, О. В., Жуков, В. П. (2022). *Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до організації інтегрованого навчання учнів*: монографія. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
3. Лабунець, В. М. (Ред.). (2020). *Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва*: монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г.
4. Черкасов, В. Ф. (2016). *Теорія і методика музичної освіти*: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія».

Тема 4. Підготовка та цілісне виконання музичних творів.

Цілісне виконання кожного твору. Перевірка програми вивчення напам'ять, застосування методів щодо перевірки якості. Уточнення характеру, динамічного плану, артикуляційних моментів, технічної і координаційної узгодженості, темпової відповідності музичних творів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Перевірка вивченого напам'ять:
 - грати без нот;
 - працювати уявно без інструменту;
 - грати в різних темпах.
2. Виконувати цілісно програму з уточненням загального характеру, динамічного плану, жанрово-стильових особливостей, цілісного охоплення твору.
3. Психологічно налаштуватися на виступ:
 - виконувати дихальні вправи;
 - давати фізичні навантаження, а потім грати;
 - грати програму декілька разів підряд.

Рекомендована література:

1. Гаврилюк, О. (2017). Психолого-педагогічні аспекти професійної готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (70), 48–57.

2. Грінченко, А. М. (2018). *Методика формування музично-виконавського самоконтролю майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано*. (Дис. ... канд. пед. наук). СДПУ ім. А. С. Макаренка, Суми.

3. Гордійчук, Л. В., Кругляченко, А. Ю. (2021). Основні етапи роботи над музичним твором у класі фортепіано. *Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, вип. 1, 41-44.

VIII семестр

Змістовий модуль 2. Формування психолого-педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва.

Тема 5. Опанування музичних творів з застосуванням прийомів самоаналізу і самооцінювання.

Аналіз відеозаписів власної інструментальної діяльності. Обґрунтування критеріїв самооцінки, які характеризують якість володіння виконавсько-технічними, виконавсько-виразними навичками і вміннями, емоційно-вольовими і художньо-комунікативними властивостями, які дозволяють досягати ефективності у процесі здобуття освіти. Розроблення плану підготовки до академічного звіту з визначення головних векторів удосконалення своєї підготовки. Самоаналіз якості засвоєння змісту інструментальної освіти, досягнутих результатів у самостійній навчальній діяльності та виконанні індивідуальних творчих завдань. Порівняння результатів самооцінки й оцінки викладача; встановлення міри об'єктивності

й адекватності. Опанування прийомами стимуляції школярів до мотивації та позитивної самооцінки.

Завдання для самостійної роботи:

1. Зробити відео-запис власного виконання музичного твору.
2. Проаналізувати виконання відповідно установленим критеріям оцінювання:
 - відтворення загального характеру музичного твору;
 - відповідність артикуляції, агогіки, педалізації стилю твору;
 - дотримання жанрової відповідності;
 - загальна звуко-динамічна якість.
3. Поставити запитання до себе: «Чи хотілося б щось виправити?», «Чи все влаштовує у виконанні?», «Яким чином я маю виправити і покращити гру» тощо.

Рекомендована література:

1. Грінченко, А. М. (2018). *Методика формування музично-виконавського самоконтролю майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано*. (Дис. ... канд. пед. наук). СДПУ ім. А. С. Макаренка, Суми.
2. Демидова, М. Г., Левицька, І. М., & Новська, О. Р. (2020). *Основний музичний інструмент: навчальний посібник*. Одеса: Університет Ушинського.
3. Котирло, Т. В., Філіпчук, Н. О. (2013). *Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичних дисциплін вищих навчальних закладів України: монографія*. Київ: ПООД НАПН України, 362с.
4. Смалько, М. Ф., Яковенко, Л. П. (2016). *Самостійна робота у фортепіанному класі: навчальний посібник*. Рівне: О. Зень.

Тема 6. Методи самовдосконалення інструментальної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Обґрунтування перспективного бачення змісту і способів інструментального самовдосконалення. Добір методичних рекомендацій і практичне їх застосування в процесі фахової діяльності. Обґрунтування перспективного бачення змісту і способів фахового самовдосконалення. Володіння методами удосконалення: виконавської техніки, артикуляційної ясності і визначеності, інтонаційного звуковидобування, динамічного різноманіття, звукової градації, логічного і природного фразування, володіння педалізацією. Вміння вчасно застосовувати методи в процесі опрацювання музичного твору.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати методичну літературу і визначити методи удосконалення:

- виконавської техніки (дрібною і крупною);
- артикуляційно-інтонаційної виразності;
- звуковидобування;
- педалізації.

2. Ознайомитися з методичними рекомендаціями викладачів кафедри музично-інструментальної підготовки щодо самостійної роботи здобувачів до опанування виконавськими дисциплінами.

3. Застосувати методичні у роботі над музичними творами.
4. Визначити ефективність методичних засад у власній роботі.
5. Запропонувати власні методи роботи.

Рекомендована література:

1. Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації*: навчальний посібник. Київ: НМА.

2. Негребецька, О. М., Стукаленко, З. М. (2021). Розвиток фортепіанної техніки студентів у класі основного музичного інструменту. *Наукові записки ЦДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 197, 133-138.

3. Ревенко, Н. (2018). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. частина I. Миколаїв: «РАЛ-поліграфія».

4. Шукайло, В. Ф. (2004). *Педалізація у професійній підготовці піаніста*. Харків: Факт.

Тема 7. Методи удосконалення виконавсько-психологічної стабільності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Осмислення власного творчо-психологічного типу та його відбиття на музичній діяльності. Набуття впевненості у вирішенні виконавсько-технічних завдань і втіленні розробленого інтерпретаційно-виконавського плану. Психологічна підготовка виконавця у процесі засвоєння технологій самонавіювання, самопідтримки, націленості на успіх. Виконання інструментальних творів в уявних і реальних контекстних ситуаціях (урок музичного мистецтва, художньо-просвітницький, культурно-масовий захід концерт у позакласній роботі тощо). Концентрація уваги на вирішенні художньо-комунікативних завдань, оптимальній реалізації власних художніх емоцій і натхненного, одухотвореного втілення художньо-образного змісту творів. Добір репертуару і завдань, спрямованих на удосконалення виконавсько-психологічної стабільності школярів з особливими потребами. Самооцінювання й взаємоцінювання якості виконавської діяльності у її художньо-комунікативній спрямованості.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати методичну літературу і визначити методи психологічної стабілізації виконавського стану.
2. Обрати методи психологічної стабілізації і запровадити у власній практиці.
3. Зробити відео-запис і проаналізувати якість втілення інтерпретаційного задуму.
4. Виконати твір у відкритій аудиторії і відстежити рівень художнього втілення.
5. Порівняти два варіанти виконання музичних творів.

Рекомендована література:

1. Гаврилюк, О. (2017). Психолого-педагогічні аспекти професійної готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (70), 48–57.
2. Смалько, М. Ф., Яковенко, Л. П. (2016). *Самостійна робота у фортепіанному класі: навчальний посібник*. Рівне: О. Зень.
3. Соколова, Г. (2023). Виконавська надійність музиканта-інструменталіста у контексті формування сценічно-виконавської культури. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, (7), 32-37.
4. Сюй, Вейвей. (2018). Виконавська стабільність майбутнього вчителя музики: сутність і характерні особливості. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*, 25 (30), 51-54.

Тема 8. Репетиційна робота з підготовки репертуару до виконання на академічному концерті.

Проведення репетиції, її відео-запис та аналіз. Корекційна робота з виправлення недоліків. Психологічна установка на успішність вирішення виконавсько-фахових завдань. Виконання репертуару в умовах уявного іспиту. Самооцінка якості підготовленості до виконавської інструментальної діяльності та розробленої анотації.

Завдання для самостійної роботи:

1. Виконувати твори цілісно з уточнення художнього та динамічного планів.
2. Тренуватися грати твори у різних темпах.
3. Застосувати методи психологічної стабільності під час виконання у різних ситуаціях.
4. Проаналізувати відео-запис виконаних творів, самостійно скорегувати гру.

Рекомендована література:

1. Гордійчук, Л. В., Цейко, Н. О. (2022). *Специфіка самостійної роботи студентів у класі фортепіано: методичні рекомендації*. Луцьк: Терен.
2. Демидова, М. Г., Левицька, І. М., & Новська, О. Р. (2020). *Основний музичний інструмент: навчальний посібник*. Одеса: Університет Ушинського.
3. Стотика, І. Г., Власенко, Е. А. (2020). *Основи викладання гри на фортепіано: навчальний посібник*. Мелітополь.
4. Шульгіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка: підручник*. Київ: НАКККіМ.

3. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ (ІНТЗ)

Індивідуальне навчально-творче завдання виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. ІНТЗ виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами вищої освіти за час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем сформульованих у рамках предметної області даної дисципліни ІНТЗ. Індивідуальна робота передбачає підготовку виконавської презентації твору (за вибором), анотацію на музичний твір методичного характеру (за вибором).

№ з/п	Завдання	Кількість годин
		Денна
1 семестр		5
Художньо-педагогічна анотація твору епохи романтизму (за вибором)		
1	Р. Шуман «Поет розмовляє» з циклу «Дитячі сцени»	
2	Ф. Мендельсон Пісня гондольєра	
3	Ф. Шопен Прелюдія ля мажор	
2 семестр		5

	Вербальна анотація на музичний твір композитора XX століття (за вибором)	
1	М. Шмітц Джазова п'єса	
2	В. Сільвестров Прелюдія	
3	М. Скорик «Мелодія»	

3.1.Алгоритм створення вербальної анотацій

Зміст вербальної анотації на музичний твір має охоплювати наступну інформацію:

1. відомість про композитора, стильові особливості його музичної мови й епохи, в якій він жив і творив, а також факти, пов'язані з написанням твору.

2. загальний емоційно-образний характер твору на основі аналізу засобів музичної виразності, а також:

- побудови мелодії;
- ладо-тональної організації;
- метро-ритмічних і темпових особливостей твору;
- артикуляційних засобів (як осмисленої вимови музичних «формул» за допомогою штрихів тощо);
- динамічного плану;
- фактури та жанрової природи музики.

4. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- 1.Алгоритм створення художнього коментаря до музичного твору.
2. Алгоритм створення художньо-педагогічної і вербальної анотації.
- 3.Етапи роботи над музичним твором.
- 4.Інтерпретація музичних творів.
- 5.Засоби музичної виразності у створенні образної концепції твору.
6. Методи удосконалення фортепіанної техніки.
- 7.Артикуляція у виконавстві.
- 8.Застосування методичних засад в роботі над звуком.
- 9.Жанрово-стильові особливості музичних творів.

10. Роль педалізації у виконавстві.
11. Інтоніційно-артикуляційна виразність у виконанні.
12. Виконавські завдання творів малої форми.
13. Виконавсько-стильові особливості української музики.
14. Акомпанемент та його моделювання.
15. Методи покращення виконавсько-психологічної стабільності.

5. ФОРМИ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ВИКОНАВСЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Становлення творчої самостійності студентів, як однієї з найважливіших креативних якостей особистості є значущою сходинкою до формування їх музично-виконавської компетентності. Тому читання нот з аркушу, ескізне ознайомлення з музичним матеріалом, підбір по слуху стають важливими **формами роботи** на заняттях з основного музичного інструменту та під час самостійної роботи студентів. Розглянемо кожну з них детальніше.

Найбільш доступною та поширеною з вищезазначених форм роботи є **читання з аркушу**. Вона ефективно впливає на процес становлення та розвитку музичної свідомості, збагачення її слуховими враженнями, досвідом, багажем спеціальних відомостей. Особливу значущість навички читання з аркушу набувають в діяльності вчителя музичного мистецтва, оскільки йому доводиться стикатися з різними сферами музично-виконавської діяльності: бути ілюстратором, концертмейстером, акомпаніатором. Чим більш вільно він буде читати з аркушу, чим більше нотної літератури він буде використовувати, тим ширше стане його музичний кругозір, тим ефективніше він зможе вирішувати питання музичного виховання школярів.

Розвиваюча функція читання з аркушу в процесі формування виконавських здібностей студента обумовлює вільну орієнтацію на

музичному інструменті, розвиток техніки, загальну виконавську і методичну свободу, швидку реакцію апарату на нотний текст, слухомоторної зв'язок.

У методичній літературі з питань навчання гри на музичному інструменті знаходимо наступну схему процесу читання нот з аркушу: зорове сприйняття – внутрішнє музично-слухове уявлення – система слухомоторних зв'язків і рухів – звучання.

Відсутність у виконанні другої ланки неминуче веде до формального програвання, неемоційного в музичному відношенні.

Для успішності процесу читання нот з аркушу велике значення мають напрацьовані аплікатурні «штампи», які набуваються в роботі з гамами, арпеджіо, акордами, спеціальними вправами. Студент повинен знати способи скорочень і полегшень перевантажених гармонійних фактур, прикрас і голосів, а також йому необхідно володіти розвинутими слуховими уявленнями, логічним передбаченням.

У процесі читання з аркушу обов'язковий є період роботи з нотами без програвання, який розвиває музично-слухові уявлення, що стає опорою для осмислення фразування та конструкції музичного матеріалу. Читання з аркушу – це постійна та швидка зміна нових музичних сприймань, вражень, інтенсивне надходження багатой та різнохарактерної музичної інформації. Треба зазначити, що не завжди студент має справу з творами, які обов'язково надалі будуть вивчатися. У процесі читання нот з аркушу з усією повнотою та виразністю розкриваються такі основні дидактичні принципи розвивального навчання:

- збільшення обсягу в навчанні музичного матеріалу;
- прискорення темпу його проходження;
- розвиток здатності швидкого читання нот, штрихів, ритмічних малюнків;
- всебічний розвиток особистості студента, розширення його художнього кругозору;
- розвиток комплексу музично-творчих здібностей;

- розвиток у студентів пізнавального інтересу та пізнавальної активності в осягненні інструментального виконавського мистецтва як цілісного художнього простору;

- формування мотивації до оволодіння комплексом музично-виконавських навичок і умінь, як засобу втілення художнього задуму;

- стимулювання самостійності в роботі з музичним текстом, оволодіння навичками стильового аналізу музичного твору;

- формування художнього смаку, здатності до контролю і самоконтролю, готовності до подолання труднощів, постійної спрямованості до розширення творчої уяви та поглиблення художньо-естетичного досвіду.

Під час роботи над розвитком вміння читання нот з аркушу необхідно основну увагу приділити тому, щоб студент навчився самостійно розбирати новий текст, для цього необхідно навчити його правильно визначати:

- мелодико-ритмічну будову нотного тексту;

- інтервальну будову нотного тексту;

- фактуру нотного тексту;

- тональність, розмір, темп і характер музичного твору;

- штрихові і динамічні позначення;

- форму музичного твору;

- добре знати умовні позначення, скорочення нотного письма і вміти ними користуватися.

Наступною та не менш ефективною формою роботи з розвитку виконавської самостійності студента є **ескізне вивчення музичного матеріалу**. Дана форма роботи зумовлює можливість значного збільшення кількості музичного матеріалу, що підлягає виконавському ознайомленню й опрацюванню, та дозволяє створити великий і різнобічний навчально-педагогічний репертуар.

Ескізне ознайомлення з музичним матеріалом за певними принципами помітно наближається до читання з аркушу. Однак воно передбачає більш серйозне й обґрунтоване відпрацювання твору.

Студент не обмежується одноразовим, поверховим ознайомленням з музичним твором. Граючи його, при необхідності, багаторазово, протягом визначеного періоду часу, він значно глибше пізнає його виразну сутність, композиційні особливості та емоційно-образний зміст. Основну частину цієї роботи (інтерпретаторське втілення, технічні проблеми та інше) відпрацьовує сам студент. Завдання педагога полягає тільки в тому, аби надати початкове направлення, визначити кінцеву художню ціль, підказати своєму вихованцю більш раціональні прийоми та засоби роботи. При ескізному вивченні музичного матеріалу, цей процес не завершується концертним виконанням, роботу над твором можна вважати закінченою, якщо студент зможе охопити образно-поетичний задум твору, уявлення про нього.

При використанні даної форми роботи на заняттях акцент робиться на цілісному втіленні музичного образу, на узагальненому обсязі музичної форми, на спробі виконати твір емоційно піднесено, у визначених автором темпах, без страху допустити помилку.

Репертуар для ескізного опрацювання повинен бути максимально різнобічним за складом, стилістично багатим і багатоплановим. У ньому повинно бути представлено широке коло композиторських імен і творів. Його можна розширити за рахунок різного роду аранжувань оперних, симфонічних, камерно-інструментальних, вокальних творів. Важливо, щоб твори з ескізного опрацювання подобались студенту та знаходили у нього емоційний відгук. Щодо складності твору, що вивчається в ескізній формі, то вони в певних межах можуть перевищувати реальні виконавські можливості студента.

Останньою формою роботи з розвитку виконавської самостійності студента, що розглядається нами, є **підбір на слух**. Нехтування вихованням цієї навички призводить до однобічності розвитку музиканта.

Гра по слуху містить в собі елементи творчості: одна й та ж мелодія, підібрана різними виконавцями, звучить неоднаково. Виконання по слуху розвиває творчу фантазію, нерідко переростає в здатність імпровізувати, до

вміння написання музики. У цьому процесі сформовуються майже автоматичні навички взаємозв'язку дії апарату зі слуховою увагою, ефективно формується музично-слуховий контроль.

Зміст методу підбору по слуху полягає в умінні співвіднести звуковий результат з музичною уявою. В цьому творчому процесі виділяються три етапи:

- внутрішня усвідомленість звучання звуковисотного і рухового втілення;
- контроль відповідності реального звучання слухоруховим уявленням;
- виправлення недоліків.

Рекомендовані джерела інформації

1. Буркало, С. М. (2016). *Основи акомпанементу*: навч.-метод. посібник. Мукачево: МДУ.
2. Гаврилюк, О. (2017). Психолого-педагогічні аспекти професійної готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (70), 48–57.
3. Гордійчук, Л. В., Кругляченко, А. Ю. (2021). Основні етапи роботи над музичним твором у класі фортепіано. *Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, вип. 1, 41-44.
4. Гордійчук, Л. В., Цейко, Н. О. (2022). *Специфіка самостійної роботи студентів у класі фортепіано*: методичні рекомендації. Луцьк: Терен.
5. Грінченко, А. М. (2018). *Методика формування музично-виконавського самоконтролю майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано*. (Дис. ... канд. пед. наук). СДПУ ім. А. С. Макаренка, Суми.

6. Дапін, Ч. (2018). Жанрові витоки музичної образності фортепіанних поліфонічних циклів ХХ століття. *Музичне мистецтво і культура*, (26), 172-185.
7. Демидова, М. Г., Левицька, І. М., & Новська, О. Р. (2020). *Основний музичний інструмент: навчальний посібник*. Одеса: Університет Ушинського.
8. Котирло, Т. В., Філіпчук, Н. О. (2013). *Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичних дисциплін вищих навчальних закладів України: монографія*. Київ: ПООД НАПН України.
9. Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації: навчальний посібник*. Київ: НМА.
10. Негребецька, О. М., Стукаленко, З. М. (2021). Розвиток фортепіанної техніки студентів у класі основного музичного інструменту. *Наукові записки ЦДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 197, 133-138.
11. Попова, О. В., Жуков, В. П. (2022). *Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до організації інтегрованого навчання учнів: монографія*. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
12. Прищепа, О. П. (2016). *Основний музичний інструмент (фортепіано): методичні рекомендації*. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.
13. Лабунець, В. М. (Ред.). (2020). *Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва: монографія*. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г.
14. Ревенко, Н. (2018). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. частина І. Миколаїв: «РАЛ-поліграфія».
15. Свірідовська, Л. М. (2016). Музично-теоретичний підхід до вивчення національної стилістики класиків української фортепіанної музики майбутніми вчителями музичного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*, 4 (86), 144–148.

16. Смалько, М. Ф., Яковенко, Л. П. (2016). *Самостійна робота у фортепіанному класі: навчальний посібник*. Рівне: О. Зень.
17. Соколова, Г. (2023). Виконавська надійність музиканта-інструменталіста у контексті формування сценічно-виконавської культури. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, (7), 32-37.
18. Степурко, В. І. (2020). *Аналіз музичних творів: навчальний посібник*. Київ: НАКККіМ.
19. Стотика, І. Г., Власенко, Е. А. (2020). *Основи викладання гри на фортепіано: навчальний посібник*. Мелітополь.
20. Сюй, Вейвей. (2018). Виконавська стабільність майбутнього вчителя музики: сутність і характерні особливості. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*, 25 (30), 51-54
21. Черкасов, В. Ф. (2016). *Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник*, Київ: ВЦ «Академія».
22. Шукайло, В. Ф. (2004). *Педалізація у професійній підготовці піаніста*. Харків: Факт.
23. Шульгіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка: підручник*. Київ: НАКККіМ.